

فارکس آتی

«بررسی مالی و فقهی»

نویسندگان:

عبدالمجید محمدی، پیمان اکبری، اکبر ویسمرادی و منس آقاسی

اعضای هیات علمی دانشگاه پیام نور

تابستان ۱۳۹۵

عنوان و نام پدیدآور	فارکس آتی: (بررسی مالی و فقهی) / نویسندگان عبدالمجید محمدی، پیمان اکبری، اکبر ویسمرادی و محسن آقاسی
وضعیت ویراست	ویراست ۲.
مشخصات نشر	کرمانشاه: انتشارات سارینا پژوه، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	ص ۱۸۱.
شابک	۲۰۰۰۰ ریال: ۳-۳-۸۵۰۳-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
یادداشت	درویراست قبلی عبدالمجید محمدی سرشناسه بوده است.
یادداشت	چاپ قبلی: رساوش، ۱۳۹۲، (ز، ۱۷۶ ص)
موضوع	ارز
موضوع	موضوع : ارز -- ایران
موضوع	Foreign exchange
موضوع	معاملات آتی ارز
موضوع	Foreign exchange futures
موضوع	معاملات (فقه)
موضوع	Transactions (Islamic)
رده‌بندی کنگره	HG۳۸۵
رده‌بندی دیویی	۳۳۰۰۰۵
شماره کتابشناسی ملی	۴۳۰۹۵۲۸

نشر سارینا پژوه

- نام کتاب: فارکس آتی «بررسی مالی و فقهی»
- مؤلفین: عبدالمجید محمدی، پیمان اکبری، اکبر ویسمرادی و محسن آقاسی
- ناشر: انتشارات سارینا پژوه
- نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵
- ویرایش: دوم
- شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
- قیمت: ۲۰۰،۰۰۰ ریال
- تعداد صفحه: ۱۸۱ ص
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سارینا پژوه
- شماره شابک: ۳-۳-۸۵۰۳-۶۰۰-۹۷۸

پیشگفتار

طبیعی است که اشخاص مختلف اعم از حقیقی و حقوقی تمایل ندارند که سرمایه‌های آن‌ها به صورت راكد و بلا استفاده بماند. لذا در صدد شناسایی موقعیت‌هایی هستند تا ضمن سرمایه‌گذاری در آن‌ها اقدام به سودآوری و ارزش‌آفرینی نمایند. سپرده‌گذاری در بانک‌ها، ورود به بازار سرمایه، خرید فلزات با ارزش (طلا و نقره) و ایجاد کسب و کارهای مولد از عرصه‌های گوناگون سرمایه‌گذاری در کشورمان محسوب می‌شود. طی چند سال اخیر جذابیت خاص بازار ارز بین‌الملل موجب شده است که کارشناسان و متخصصان این موقعیت را به‌طور جدی در کنار سایر زمینه‌های سرمایه‌گذاری تلقی کنند. از جمله ویژگی‌های بازار ارز در مقایسه با بازار سرمایه، دسترسی آسان و عدم اختصاص به موقعیت جغرافیایی محدود است. به عبارت دیگر بازار ارز یک بازار سرازیم است که همه علاقمندان در سراسر دنیا از طریق اینترنت و تعیین کارگزار مورد نیاز می‌توانند به خرید و فروش ارزهای موجود مبادرت ورزند. از همین حیث ویژگی متمایز این بازار نسبت به سایر بازارها، محدود بودن گزینه‌های سرمایه‌گذاری انتخابی است. بدین صورت که سرمایه‌گذار سراسر دنیا فقط بر روی هفت ارز و سه جفت ارز انجام می‌شود. و سرمایه‌گذار در انتخاب خرید یا صدها سهم مواجه نیست و با بررسی متغیرهای کلان اقتصادی کشورها و اخبار موجود در سطح بین‌الملل می‌تواند ارز مورد نظر خود را انتخاب نماید. به بیان دیگر اطلاعات داخلی در بازار ارز بین‌الملل بسیار کم بوده و یا وجود ندارد. تغییرات در نرخ ارز در اثر جریان‌های پولی و یا انتظار تغییرات در جریان‌های پولی ناشی از تغییرات در رشد GDP، تورم، نرخ بهره، بودجه و افزایش کالاهای مبادلات و سایر شرایط اقتصادی بوجود می‌آید. اخبار عمده به صورت عمومی و در تاریخ‌های برنامه‌ریزی شده منتشر می‌گردند. از اینرو تمامی معامله‌گران به اطلاعات مشابه در زمان واحد دسترسی دارند. بنابراین سرمایه‌گذار با پیچیدگی‌های موجود در انتخاب سهام مختلف و کسب اطلاع از وضعیت داخلی تک تک شرکت‌ها مواجه نخواهد شد. ویژگی‌های یاد شده سبب گسترش روزافزون این بازار در سراسر دنیا و ورود آن به کشورمان شده است. به طوری که اخیراً شرکت‌های کارگزاری، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها و سایر افراد و نهادهای مالی توجه ویژه‌ای به آن دارند. استقبال از بازار ارز در کشورمان مستلزم بررسی ابعاد گوناگون آن به ویژه ابهامات فقهی مرتبط با سازوکارها و انواع معاملات موجود در این بازار می‌باشد تا اینکه بتوان به دور از شبهات

مطروح، در این بازار سرمایه‌گذاری کرد. بررسی‌هایی که تاکنون به لحاظ فقهی انجام شده است در سه حوزه ابزارها، نهادها و بازارهای مالی بوده است. که این بررسی‌ها در سطوح مختلف مقالات، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و کتاب بوده که نیازی به ذکر آن‌ها نیست. از جمله مباحث بررسی شده در حوزه ابزارها، موضوعاتی چون اوراق مشارکت و اوراق صکوک و انواع آن است. در حوزه نهادها به الگوی شرکت‌های سرمایه‌گذاری، صندوق‌های وقف و ... پرداخته شده است. در حوزه بازار هم بررسی فقهی معاملات مبتنی بر بورس بازی انجام گرفته است. اما در حوزه بازار ارز که یکی از انواع بازارهای مالی محسوب می‌شود تاکنون بررسی فقهی چندانی صورت نگرفته است.

بنابراین ویژگی ممتاز این کتاب، معرفی و بررسی اجمالی معاملات بازار ارز بین‌الملل و مطالعه سازگاری معاملات نقدی بر آت‌های ارزی با موازین اسلامی مبتنی بر فقه جعفری می‌باشد. لذا این کتاب در ۴ فصل گردآوری شده است.

به عبارتی محققین در نوشتن این کتاب بر سمد آن هستند تا با به بررسی فقهی معاملات نقدی و قراردادهای آتی‌ها که از جمله معاملات بازار ارز هستند البته با نگاه رویکرد تطبیقی فقهی-اقتصادی آن، به مقولات ذیل، بپردازند.

۱. آشنایی با مفاهیم مرتبط با ارز، نرخ ارز، انواع رژیم‌های ارزی، بازارهای نقدی و آتی‌های ارز، انواع معاملات در بازارهای ارز، مشارکت کنندگان در بازار ارز، ...

۲. مروری بر تعاریف مطرح شده در رابطه با ریسک، تقسیم‌بندی انواع ریسک، روش‌های اندازه‌گیری ریسک، مدیریت ریسک، استراتژی‌های مدیریت ریسک، ریسک نرخ ارز، عوامل تاثیرگذار بر نوسانات نرخ ارز و روش‌های پوشش نوسانات نرخ ارز.

۳. معرفی بازار مشتقات به عنوان بازاری نو ظهور در دنیای کنونی، انواع قرارداد مشتقه، قراردادهای آتی‌ها، مشارکت کنندگان در بازارهای مشتقه و آتی‌ها و معرفی قرار آدهای آتی‌ها بر روی ارز و معاملات بازار فارکس.

۴. بررسی ادبیات فقهی تحقیق در قالب بیان دیدگاه‌های مطرح شده پیرامون موضوع غرر و تأثیر آن در عقود و معاملات.

در ادامه کتاب با توجه به مطالب و رئوس عنوان شده به دنبال یافتن پاسخ برای این سوال هستیم. آیا با توجه به اهمیت و نیازی که به استفاده از معاملات نقدی و قراردادهای آتی‌ها در

بازار ارز برای یک اقتصاد اجزاء مختلف آن وجود دارد، استفاده از این معاملات با موازین اسلامی مبتنی بر فقه جعفری انطباق پذیر است؟

امید است که کتاب حاضر بتواند سهمی در آموزش مسائل مالی در کشور (اعم از کلیه سازمان‌های وابسته به بورس اوراق بهادار تهران، متخصصان و پژوهشگران، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، مدیران و کارشناسان شرکت‌های سرمایه‌گذاری، کارگزاری‌ها، بانک‌ها و سایر نهادهای مالی و اعتباری و همچنین اساتید و محققین دانشگاهی) داشته باشد، و در خاتمه لازم می‌دانیم از مدیریت محترم انتشارات رساوش و همکاران ایشان سپاسگذاری نماییم و ضمن بوزش از کاستی‌ها که ملاحظه می‌فرمایید امیدواریم اینجانبان را از راهنمایی‌های خود دریغ نفرمایید.

گروه مولفین

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه.....
۲	۱-۱- تعریف پول.....
۳	۱-۲- خواص و کاربردهای پول.....
۴	۱-۳- تحولات سیستم‌های پولی بین‌المللی.....
۶	۱-۴- صندوق بین‌المللی پول.....
۷	۱-۵- بانک جهانی.....
۷	۱-۶- حق برداشت مخصوص.....
۸	۱-۷- تعریف ارز.....
۹	۱-۸- انواع ارز.....
۱۲	۱-۹- نرخ ارز.....
۱۲	۱-۱۰- رژیم‌های نرخ ارز.....
۱۵	۱-۱۱- انواع نرخ ارز.....
۱۶	۱-۱۲- تعیین نرخ ارز.....
۲۱	۱-۱۳- قابلیت تبدیل ارزها.....
۲۲	۱-۱۴- انواع روش‌های اعلام نرخ برابری ارزها.....
۲۳	۱-۱۵- تاریخچه و سابقه تعیین نرخ ارز در ایران.....
۲۴	۱-۱۶- تراز پرداخت‌ها یا موازنه ارزی کشور.....
۲۶	۱-۱۷- معرفی بازار ارز.....
۲۸	۱-۱۸- مشارکت کنندگان در بازار ارز و انگیزه آن‌ها.....
۳۲	۱-۱۹- ابعاد بازار و نقدشوندگی.....

۳۶ ۱-۲۰- انواع روش‌های بیان نرخ‌های ارز.
۳۷ ۱-۲۱- انواع معاملات ارز.
۳۹ ۱-۲۲- انواع قراردادهای وعده‌دار در بازار ارز.
۴۱ ۱-۲۳- نحوه بیان نرخ ارز در بازار ارز.
۴۳ ۱-۲۴- نقش بانک‌ها در بازار ارز.
۴۳ ۱-۲۵- سرویس‌های اطلاعاتی اعلام نرخ‌های ارز در بازار ارز.
۴۴ ۱-۲۶- راما موثر بر معاملات نرخ ارز.
۴۷ ۱-۲۷- بازار فارکس و ساختار آن.

فصل دوم: ریسک ارز و مسائل مربوط به آن

۵۱ مقدمه.
۵۲ ۲-۱- تعریف ریسک.
۵۳ ۲-۲- عناصر اصلی ریسک.
۵۴ ۲-۳- ابعاد ریسک.
۵۵ ۲-۴- طبقه‌بندی ریسک.
۶۸ ۲-۵- معیارهای سنجش ریسک.
۷۰ ۲-۶- روش‌های اندازه‌گیری و محاسباتی ریسک.
۷۲ ۲-۷- مدیریت ریسک.
۷۳ ۲-۸- پارادایم مدیریت ریسک.
۷۴ ۲-۹- فرآیند مدیریت ریسک.
۷۴ ۲-۱۰- مدیریت ریسک در فارکس.
۷۵ ۲-۱۱- مفهوم ریسک در مالی اسلامی.
۷۶ ۲-۱۲- پیوستگی مفهوم ریسک در اقتصاد با غرر در اسلام (غرر در حوزه فقه).
۹۳ ۲-۱۳- حکم معاملات غرری.

۹۹ ۱۴-۲- پوشش ریسک در اقتصاد اسلامی.....

فصل سوم: ابزارهای مشتقه و قراردادهای آتی ارزی

۱۰۳ مقدمه.....

۱۰۴ ۱-۳- نظام مالی.....

۱۰۸ ۲-۳- ابزارهای مشتقه.....

۱۱۴ ۳-۳- قراردادهای آتی ها.....

فصل چهارم: ماهیت حقوقی قراردادهای نقدی و آتی

۱۳۱ ماهیت حقوقی معاملات نقدی.....

۱۳۱ ۱-۴- ماهیت حقوقی معاملات نقدی.....

۱۳۲ ۲-۴- عقد بیع یا تملک است یا عهده؟.....

۱۳۳ ۳-۴- بیع در قالب قولنامه.....

۱۳۳ ۴-۴- بیع معاوضی.....

۱۳۴ ۵-۴- تفاوت بیع و معاوضه.....

۱۳۴ ۶-۴- بیع صرف.....

۱۳۵ ۷-۴- معاملات نقدی ارزی.....

بخش دوم: ماهیت حقوقی قراردادهای آتی

۱۳۶ ۸-۴- ماهیت حقوقی قراردادهای آتی.....

۱۳۸ ۹-۴- قراردادهای آتی یکسان یا استاندارد شده.....

۱۳۹ ۱۰-۴- بازار ثانویه قراردادهای آتی ها.....

۱۴۱ ۱۱-۴- قراردادهای آتی ها.....

۱۴۳ ۱۲-۴- قرارداد آتی ارزی.....

۱۴۴ ۱۳-۴- ماهیت قراردادهای آتی ارز.....

۱۶۴ ۱۴-۴- استنباط حکم فقهی قراردادهای آتی یکسان.....

- ۱۶۴ ۴-۱۵- ادله تصحیحی قراردادهای آتی‌ها.
- ۱۶۶ ۴-۱۶- قرارداد آتی ارزی التزامی برای معامله در زمان آتی.
- ۱۶۷ ۴-۱۷- استفاده از بیع‌الخیار به جای قرارداد آتی ارزی.
- ۱۶۹ ۴-۱۸- امکان‌سنجی فقهی استفاده از معاملات نقدی و قراردادهای آتی‌ها در بازار
ارز بین‌المللی.